AFGHAN GERMAN ONLINE
http://www.afghan-german.com
http://www.afghan-german.de
افغان جرمن آنلاین

مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد.

پوهندوی آصف بهاند
۲۰۱۹/۰۲/۲۵

مورنۍ ژبه،

ستونزې او حللارې

دریمه برخه

مورنۍ ژبه یوه داسې ونه ده چې بېلابېلې څانگې او په زرگونو، لکونو او لا میلیونونه پاڼې یا لغتونه لري، دا ونه که اوبه نه شي، که ونه پالل شي، که شتمنه نه شي؛ نو څنگه هیله کولای شئ چې د دې ونې پاڼې به زېړې نه شي، وبه نه رژېږي او دا ونه به زړه او پوده نه شي؟

زه د یو عیني شاهد په توگه ویلای شم چې:

د پاسنیو نیمگړتیاوو تر څنگه دا هم باید یاده شي: افغانان چې هر هیواد ته رسیدلي دي، په ټول کې د خپلو ماشومانو او کوچنیانو د پاللو، روزلو، فرهنگ ساتلو فکر ورسره و. د دې کار له پاره یې د کوربه هیوادونو له امکاناتو نه تر یوې اندازې استفاده هم کړې او په شخصي او انفرادي ډول یې هم دې موخې ته د رسیدو هڅې کړې دي، خو په ټول کې دا کار که هر چا ته د ارزوني له پاره وسپارل شي، ضعیف څکه ارزیابي کیږي چې په بهر کې مو ډېره سلنه ماشومان، کوچنیان او نوی نسل په خپله مورنۍ ژبه سم غږیدای نه شي، لیک لوست وربانديې نه شي کولای او...

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

د دې ټولو نیمګړتیاوو او منفي خبرو په څنګ کې، په بهر کې افغانان د نوي نسل د پالنې ــ روزنې، د کوچنیانو ادبیاتو ته پام، مورنۍ ژبې ته توجه او له نوي تمدن او نوې نړۍ سره د نوي نسل د آشنا کولو له پاره ځینې ګټور کارونه هم کړي دي چې تر ټولو غوره بیلګه یې د ځینو ویبپاڼو او فیسبوک پاڼو جوړل او په هغو کې د ماشومانو، کوچنیانو او نوي نسل د روزلو په برخه کې تر ټولو نوي لاسته راوړنې، تخلیقات، ژباړې او روزنیزې مقالې او مطالب خپرول دي. لکه:

ــ ماشوم روزنه (فیسبوک پاڼه)،

ــ د ماشوم د ادبیاتو کور(فیسبوک پاڼه)،

ــ پل (ویبپاڼه)،

ــ کتابتون دات کام (ویبپاڼه)

ــ قاموسونه دات کام

ــ کوچنی دات کام (ویبپاڼه)

ــ پښتو دات اس اي

او...

د ماشومانو، کوچنیانو او نوي نسل د روزلو په برخه کې په دې وروستیو کې هڅې زیاتې شوې دي ډېرې ویبسایټونه په دې برخه کې لیکنې، ژباړې او تخلیقات خپروي. د ساري په ډول د تاند او پل فعالیتونه یادولای شو. هغه څه چې نن سبا «تاند» او «پل» ویبپاڼې او د دوی قلمي همکاران لیکې او خپروې یې د کمیت او کیفیت له پلوه له تمې نه لوړ او مثبت دي. مینه وال کولای شي په دې باب زیات مالومات په دې لینک کې ولولي:

http://www.taand.com/pal/archives/2458

دا پټې چې ما یادې کړې، که له افغانستان نه چلیږي او خپریږي، که له بهر نه اداره کیږي، خو اوسنی تکنالوژي یې سمدلاسه، په هماغه شیبه کې مطالب د نړۍ په هر ګوټ کې تر لوستونکو، لیدونکو او اوریدونکو پورې رسوي.

په اروپا کې، په سکندنویایي هیوادونو کې، په تیره ډنمارک کې، چیرې چې د مورنۍ ژبې د تدریس او یا له دې سره اړوند کتابونه او درسي مواد ما ته په مخ راغلي دي، ما په خپلو یادداشتونو او مقالو کې د هغو یادونه کړې ده او ثبت کړې مې دي. د دې خبرې یادول ډیر اړین ګڼم چې د مورنۍ ژبې په برخه کې تر ټولو ډیر او موثر کار د سویډن په هیواد کې تر سره شوی دی؛ هم د سویډن د دولت په پاملرنې او هم په سویډن کې د میشتو دانشمندو فرهنګیانو په جدي کار او پاملرنې سره تر سره شوی دی، درسي مواد برابر شوي، درسي کتابونه لیکل شوي د مورنۍ ژبې کورسونه دایر شوي دي او حتی د مورنۍ ژبې له پاره ویبسایټونه پرانستل شوي دي، چې موثریت یې په سویډن کې د افغان میشتو کورنیو په ماشومانو، کوچنیانو او تنکیو ځوانانو کې له ورایه محسوس دی.

اوس افغانان په هر ډول شرایطوکې چې دي، په هر هیواد کې چې ژوند کوي، باید د مورنۍ ژبې د زدکړې، ساتنې او پا لنې په برخه کې او د کوچنیانو د ادبیاتو مسألې ته جدي پاملرنه وکړي. په ۲۰۰۲ کال کې چې ما د موضوع په اړوند د سویډن په ستاکهولم کې ځینې وړاندیزونه کړي وو، اوس یې هم ضروري بولم. هغه وړاندیزونه په لږ توپیر سره په دې ډول دي:

ــ په افغانستان کې سیاسي ـ نظامي حالت ټیکاو نه لري، هره ورځ څه چې هره شیبه بدلیدلای شي، د همدې دلیل له مخې د ټاکلي وړاندیز مطرح کول ګران بریښي؛ ځکه چې په افغانستان کې دننه او له افغانستان څخه د باندې د مورنۍ ژبې ستونزې توپیرسره لري، په افغانستان کې د ننه په مورنۍ ژبې د تدریس او لیک لوست مسأله طرح ده او له افغانستان څخه د باندې په مورنۍ ژبه باندې پوهیدل، د مورنۍ ژبې زده کول، ورباندې خبرې کول او د هغې د سا تلو او پا للو مسأله مطرح ده. د همدې دلیل له مخې په افغانستان کې دننه ټولو کورنیو، دولتي اړوندو ادارو، ښوونکو او فرهنګیانو سره ښایي چې په مورنۍ ژبه باندې د لیک لوست مسأله دی نه هیروي او ساده دې نه انګیري؛ ځکه چې په مورنۍ ژبه باندې د یو څه زده کول او په دویمه ژبه باندې څه زده کول ډیر توپیر سره لري.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

ـ په ګاونډيو هيوادونو، په تيره پاکستان او ايران کې سره له دې چې مهاجرافغانان د يادو هيوادونو، ژبو او ټولنيزو سياسي شرايطو بار پر اوږو وړي، خو بايد د مورنۍ ژبې د زدکړې، ساتلو او ليک لوست مسآله هيره نه کړي.

ـ اوس چې له افغانستان نه د باندې بې شميره فرهنګي ټولنې جوړې شوې دي، که دغه ټولنې د نورو هيوادونو د ناروا پروګرامونو په لمنو پورې نه وي زوړندې؛ بايد د افغان کوچنيانو مورنۍ ژبو ته پاملرنه وکړي او په کوربه هيوادونو کې له رسمي مقاماتو سره په تماس کې، د مورنۍ ژبې د زدکړې په برخه کې بنسټيز کار پيل کړي. څومره چې زه مالومات او تجربه لرم، د بي بي سي د تعليمي اداري له خوا د خپرو شويو کتابونو د تدريس نتيجه ډيره ښه ده، ځکه يې د تدريس د دوام پلوی يم او وايم چې د دغو کتابونو د تدريس لړۍ دې پراخه شي.

ـ ښکاره ده چې ښکاره ده په افغانستان کې دننه چاپيرال، د ګاونډ يو هيوادونو چاپيرال او نوروهيوادونو چاپيريال يو بل سره جوت توپيرونه لري، بايد د هرهيواد د عيني شرايطو، ستونزو او امکاناتو په نظرکې نيولو سره د مورنۍ ژبې د زدکړې، ساتنې او پالنې له پاره درسي مواد او شرايط برابر کړای شي.
ـ ښکاره چې ليدل کيږي د ډيرو هيوادونو په تعليمي نصاب کې د مورنۍ ژبې زدکړې له پاره ځای نه شته، د همدې دليل پر اسا س له هرې ممکنې وسيلې نه په استفادې سره د مورنۍ ژبې زدکړه په تعليمي نصاب کې ځای پر ځای شي او که ممکنه نه وي، د کوچنيانو کورنۍ، فرهنګيان او ښوونکي دې په شخصي ډول د مورنۍ ژبې د کورسونو پرانستلو ته ملا وتړي.

ـ په هيواد کې دننه او له هيواد څخه د باندې ميډيا سره ښايي چې د مورنۍ ژبې د اهميت، تدريس او ساتلو په برخه کې په پراخ ډول تبليغاتي کمپاين پيل کړي. ټولو ليکوالو ته لازمه ده چې د موضوع د اهميت په اړوند مقالې او کتابونه وليکي.

ـ دې مسآلې ته دې د لويانو او کورنيو پام وي: کوچنی چې په پردي چاپيريا ل کې لوييږي، هرډول چې کيږي، بايد د مورنۍ ژبې زدکړې ته يې جدي پاملرنه وشي، چې په دې ډول ماشوم وکولای شي چې له خپلې کورنۍ او هيواد والو سره د پوهوني را پوهوني او ارتباط يوه وسيله ولري. که نني ماشومان او د سبا ورځې ځوانان له هر څومره لوړو زدکړو سره خپل وطن او خپلو خلکو ته وروګرځي، که په خپله مورنۍ ژبه ـ چې د ده د خلکو ژبه هم ده ـ خبرې ونه شي کړای، نه يوازې دا چې هغو خلکو او هغه وطن ته خدمت نه شي کولی، بلکې خپل شخصيت ته يې هم ضرر رسوي او پايلې يې منفي دي.

ـ د مورنۍ ژبې په اړوند دې د ټولو اړوندو دولتونو، فرهنګي مؤسسو، ميډيا او اشخاصو فعاليتونه، د ملګرو ملتونو د ځانګړو ادارو له پروګرامونو سره همغږې شي. درسي پروګرام او درسي مواد بايد د علمي او متخصصينو له خوا د تيرو تجاربو له مثبتو اړخونو نه په استفادې سره وليکل شي. هيله داسې ده چې د دې آثارو د چاپ مصارف دې د ملګروملتونو د ماشوم صندوق له خوا ورکړل شي.

ښکاره چې د سويډن دولت د مورنۍ ژبې په برخه کې زيات کارکړی دی او ښې تجربې لري، نو په نړدې راتلونکې کې دې، د ملګرو ملتونو او اروپايي اتحاديې سره په تفاهم کې، د مورنۍ ژبې د تدريس او خوندي ساتلو کارپوهان، ليکوا ل او د نظر خاوندان د يوه علمي سيمينار پر ميز سره راټول کړي؛ چې هغوی د يوه واحد درسي پروګرام او درسي موادو له پاره، خپلې تجربې، ليکنې او نظريات يو بل ته واوروي او په خپلو کې دې قناعت سره وکړي. داسې نه شي چې بيا يو ښوونکی په يو ځای کې ماشوم ته و وايي چې: د افغانستان فلانی واکدار خدمتګار او ملي قهرمان و او دا بل يې و وايي چې هغه خاين و، وطن پلورونکی او قاتل و. دا نمونې د دې لړ په تيرو تجاربو کې، له بده مرغه ليدل شوې دي.

ـ په راتلونکې کې دې په نويو چاپيدونکو درسي کتابونو کې د ملي ګټو او ملي هويت مسآلې ته جدي پاملرنه وشي او د مسايلو د روښانولو له پاره دې وطني نومونې او ملي ترمينالوژي وکارول شي.

ـ که موږ ماشومان له بيسوادی، ظلم، زورزياتي او محروميتونو څخه خلاص نه کړو، په څو يم ځل به مو انسانيت له بې عدالتی او ظلم سره مخامخ کړی وي.

راشئ ماشومان د بيسوادی له لوی ظلم څخه وژغورئ!
راشئ د کوچنيانو په باب هغسې چې د نوی زمانې علمي غوښتنې يې غواړي، فکر وکړو!

د دريمې برخې پای

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ